

**Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана
Франка**

Мар'яна Маркова

**ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (АНТИЧНІСТЬ ТА СЕРЕДНІ ВІКИ):
МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

**для спеціальностей 6.020303 Філологія (англійська мова та
література, німецька мова та література, французька мова та
література); 6.020303 Філологія (переклад)**

Дрогобич

2014

УДК
ББК
М 26

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 15 від 22.10.2014 р.).

Рецензенти:

Дзись Т. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології та методики викладання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка;

Радченко О. А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики німецької мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка.

Маркова М. В. Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки) : матеріали для самостійної роботи студентів [для спеціальностей 6.020303 Філологія (англійська мова та література, німецька мова та література, французька мова та література; 6.020303 Філологія (переклад)]. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2014.

Методичні матеріали для самостійної роботи студентів укладено відповідно до програми «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)», затвердженої вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка 27.02.2014 р. У посібнику подаються плани семінарських занять із курсу, до кожної теми запропоновано трактування основних термінів і понять, список рекомендованої літератури, завдання та запитання для самоперевірки. У додатках розміщено програму дисципліни, список текстів для обов'язкового прочитання, теми для індивідуально-дослідних завдань та вимоги до їх виконання, питання для підготовки до підсумкових форм контролю, а також вибірку поезій для заучування напам'ять.

Зміст

Передмова

Календарний план-графік самостійної роботи для вивчення курсу

Давньогрецька міфологія

Поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея»

Давньогрецька лірика

Творчість Софокла. Ідейно художній зміст трагедії «Едип-цар»

Поема Вергілія «Енеїда»

Літературна спадщина Горація

Художньо-естетична своєрідність лицарського роману (на прикладі роману про Трїстана та Ізольду в обробці Жозефа Бедьє)

«Божественна комедія» Данте як літературно-філолософський синтез європейського Середньовіччя

Додатки

Передмова

Під час вивчення курсу «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)» студентам відводиться велика кількість годин на самостійну роботу. До основних завдань цієї роботи належать: формування цілісного уявлення про літературний процес античності та доби Середньовіччя, опанування прийомами різних видів літературно-критичного аналізу художніх текстів, опрацювання науково-критичної літератури, формування креативного мислення та навичок науково-дослідницької діяльності у межах програмних проблем і питань. Вона складається із трьох взаємопов'язаних форм:

- аудиторна самостійна робота;
- позааудиторна пошуково-аналітична робота;
- самостійна наукова праця.

В аудиторній роботі при вивченні курсу набуло поширення проведення семінарів-практикумів, колоквиумів, аудиторних занять дискусійного характеру.

Позааудиторна самостійна робота виконується за завданнями викладача, які мають різноспрямований характер і потребують від студентів систематичної праці над опануванням усім комплексом знань, вмінь і навичок, потрібних для забезпечення належного рівня засвоєння навчального матеріалу. Підвищенню її ефективності сприяють індивідуалізовані творчі, пошуково-аналітичні та дослідницькі завдання, звіти на семінарських заняттях про опрацювання потрібного теоретичного матеріалу, а також урізноманітнення форм і видів контролю самостійної навчальної діяльності студентів, оцінювання їх виступів на заняттях, підготованих доповідей, рефератів і проектів з дослідженням своєрідності літературного процесу епох, що вивчаються, проблематики та поетики визначних творів світового словесного мистецтва. Студенти, схильні до аналітичної та творчої роботи, залучаються також до участі у наукових семінарах та конференціях, спеціальних конкурсах і презентують там свої наукові доповіді і творчі нароби.

Своєрідність організації самостійної роботи при вивченні курсу «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)» визначається тим, що досягнення належного рівня літературної освіти неможливе без опори на тексти художніх творів, саме тому вона розпочинається із опрацювання списку художніх текстів для обов'язкового прочитання і виконання завдань щодо їх осмислення та аналізу. Водночас для забезпечення ефективності літературної освіти кожному студентові необхідно усвідомити важливість опанування методами та прийомами опрацювання різноманітних інформаційних джерел – спочатку матеріалу підручників та посібників, а згодом і наукових та літературно-критичних статей як запоруки подальшої успішності професійної філологічної та педагогічної діяльності. Опрацювання відповідного теоретичного матеріалу фіксується у вигляді конспектів, тез, нотаток із

літературно-критичних праць у робочому зошиті, ведення якого покликане сприяти формуванню у студентів навичок працювати з першоджерелами, добирати необхідний фактичний та цитатний матеріал з метою його подальшого використання у процесі аудиторних занять та позааудиторних пошуково-аналітичних досліджень.

Пропонований посібник покликаний допомогти другокурсникам Інституту іноземних мов у процесі їхньої самостійної роботи в межах курсу «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)». У ньому подаються плани семінарських занять, до кожної теми запропоновано трактування основних термінів і понять, список рекомендованої літератури, завдання та запитання для самоперевірки. У додатках уміщено програму дисципліни, список текстів для обов'язкового прочитання, теми для індивідуально-дослідних завдань та вимоги до їх виконання, питання для підготовки до підсумкових форм контролю, а також вибірку поезій для заучування напам'ять.

**Календарний план-графік
самостійної роботи для вивчення курсу**

<i>№</i>	<i>Тема</i>	<i>Тижні навчання</i>
1 – 2.	Давньогрецька міфологія	1 – 2 3 – 4
3.	Поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея»	5 – 6
4.	Давньогрецька лірика	7 – 8
5.	Творчість Софокла. Ідейно- художній зміст трагедії «Едип-цар»	9 – 10
6.	Поема Вергілія «Енеїда»	11 – 12
7.	Літературна спадщина Горація	13 – 14
8.	Художньо-естетична своєрідність лицарського роману (на прикладі роману про Тристана та Ізольду в обробці Жозефа Бедьє)	15 – 16
9.	«Божественна комедія» Данте як літературно-філософський синтез європейського Середньовіччя	17 – 18

Тема 1 – 2

Давньогрецька міфологія

План

1. Міф як явище в розвитку людської культури.
2. Давньогрецька міфологія: провідні цикли міфів, тематика, проблематика.
3. Зміст основних міфів про богів та героїв.
4. Міфи і світова література.

Основні терміни та поняття

Антропogонічні міфи – міфи про походження людей.

Астральні міфи – міфи про походження зірок.

Есхатологічні міфи – міфи про кінець світу.

Календарні міфи – міфи про зміну пір року.

Косmogонічні міфи – міфи про походження світу.

Культурний герой – тип міфологічного героя, великий творець чи дослідник, часто божественного походження чи обожнений згодом. Дії культурного героя в міфології спрямовані на створення чи здобування для людей різних культурних цінностей: вогню, знарядь праці, культурних рослин тощо. Найвідомішим культурним героєм є Прометей.

Лунарні міфи – міфи про місяць.

Міф – форма осмислення, спосіб розуміння природної та соціальної дійсності на ранніх стадіях суспільного розвитку. Найчастіше набирає форми оповідань про минуле та навколишній світ, які описують події за участю богів, демонів і героїв, історій про походження світу, богів і людства. Міфи характерні для первісних народів, що перебували або перебувають на стадії дорационального, дофілософського і дорелігійного мислення.

Міфологія – 1) сукупність міфів певної культури; 2) наука, що вивчає особливості міфів.

Солярні міфи – міфи про сонце.

Теогонічні міфи – міфи про походження богів.

Література

1. Зварич І. Міф / І. Зварич // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / [за ред. А. Волкова та ін.]. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – С. 332–335.
2. Зварич І. Міфи в літературі / І. Зварич // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / [за ред. А. Волкова та ін.]. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – С. 335–338.
3. Кун М. Легенди і міфи Стародавньої Греції (будь-яке видання).
4. Мифы народов мира : энциклопедия в 2-х томах. – М. : Советская энциклопедия, 1987–1988.
5. Наєнко М. Міф і фольклор як своєрідні форми художньої свідомості / М. Наєнко // Рідний край. – 2010. – № 2. – С. 93–97.
6. Основні цикли давньогрецьких міфів, їх історичні та фантастичні елементи, літературне відлуння // Тема. – 2001. – № 4. – С. 9–10.
7. Панченко І. Міфологічні мотиви у світовій літературі / І. Панченко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2000. – № 6. – С. 46–50.

Завдання

1. Законспекуйте статті «Греческая мифология», «Литература и мифы», а також вступну статтю з енциклопедії «Мифы народов мира» та опрацюйте їх [4].
2. Проілюструйте основні міфологічні цикли конкретними прикладами із давньогрецької міфології.
3. Розкрийте значення давньогрецької міфології для формування міфології Стародавнього Риму.
4. Поясніть явище неоміфологізму (реміфологізації) у світовій літературі ХХ ст.

Тема 3
Поєми Гомера «Іліада» та «Одіссея»

План

1. Гомер – легендарний поет Греції. «Гомерівське питання».
2. Міфологічна основа, сюжет і композиція поеми «Іліада».
3. Міфологічна основа, сюжет і композиція «Одіссеї».
4. Особливості епічного стилю Гомера. Образи поем.
5. Значення творів Гомера для світового літературного процесу. Гомер в Україні.

Основні терміни та поняття

Аед – еллінський поет, який виконував власні епічні твори, акомпануючи собі на струнному щипковому інструменті – формінзі, лірі чи кіфарі.

Гекзаметр – метричний (квантитативний) вірш шестистопного дактиля (–UU¹), де в кожній стопі, окрім п'ятої, два короткі склади можуть змінюватися одним довгим, витворюючи спондей. Остання стопа завжди двоскладова – хорей. Як правило, гекзаметр має одну цезуру (після третього складу третьої стопи, а давньогрецький гекзаметр – і після другого складу третьої стопи) або дві (після другого складу другої та четвертої стоп), вона розмежовує вірш на два піввірші: перший – із низхідною ритмічною інтонацією, другий – із висхідною. Метрична схема гекзаметра з найуживанішою цезурою така: –UU/–UU/–||UU/–UU/–UU/–U.

Гомерівське питання – сукупність проблем, пов'язаних із особистістю Гомера, його біографією та авторством поем «Іліада» і «Одіссея».

Епос – багатозначний термін, який за літературною традицією означає оповідну поезію, зароджену в глибокій минувшині як форму зображення героїчних учинків певного персонажа, важливих міфологічних та історичних подій тощо.

Рапсод – мандрівний народний співець і декламатор, виконавець епічних творів.

Стопа – найкоротший відрізок певного віршового метра, сконцентрованого у групі складів із відносно незмінним наголосом (ритмічним акцентом). Стопа сприймається як одиниця виміру та визначення віршового ритму. Залежно від кількості складів стопа буває двоскладова (ямб, хорей,

¹ Грецька система віршування ґрунтувалася на чергуванні довгих і коротких складів. У наведеній схемі, адаптованій до традиційної для української поезії силабо-тонічної системи, довгий склад позначений як наголошений, короткий – як ненаголошений.

пірихій, спондей), трискладова (дактиль, анапест, амфібрахій, бакхій, молос), подеколи – чотирискладова (пеан).

Цезура – ритмічно-інтонаційна пауза в середині віршового рядка, що ділить його на дві, іноді на три частини.

Література

1. Вахрушев В. Гомер / В. Вахрушев // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : у 2-х томах / [за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського]. – Т. 1. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – С. 393–399.

2. Гомер – легендарний основоположник європейської літератури // Тема. – 2001. – № 4. – С. 10–44.

3. Дурицька І. Через з'ясування засобів художньої виразності до осягнення змісту твору. (З практики вивчення поеми Гомера «Одіссея») // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 9. – С. 41–42.

4. Єфименко М. Поліметодологічні підходи до прочитання «Іліади» Гомера. Аналіз поеми в історико-культурному, естетичному, юнгіанському, екзистенціалістському аспектах / М. Єфименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – № 7. – С. 35–38.

5. Копак М. Поеми Гомера : їх сучасне осмислення та вплив на розвиток світової культури / М. Копак // Всесвітня література в сучасній школі. – 2012. – № 9. – С. 32–35.

6. Тен Б. Гомер на Україні / Б. Тен // Всесвіт. – 1982. – № 12. – С. 163–164.

7. Тереховська О. Риси героїчного епосу в «Іліаді» Гомера / О. Тереховська // Зарубіжна література в школах України. – 2010. – № 7–8. – С. 4–5.

8. Тереховська О. Філософсько-естетичні уроки Гомера : ще раз перечитуючи «Одіссею» / О. Тереховська // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2007. – № 8. – С. 2–4.

9. Шалагінов Б. Гомерів епос / Б. Шалагінов // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – № 4. – С. 38–43.

Завдання

1. Розкрийте термінологічне значення понять «епос», «гекзаметр», «аед», «рапсод».

2. Спробуйте дати жанрове визначення поем Гомера.
3. Вивчіть напам'ять заспів до «Іліади».

Тема 4

Давньогрецька лірика

План

1. Давньогрецька лірика: синтез поезії та музики, її зв'язок з історичною епохою.
2. Види лірики, їх особливості, зв'язок із фольклором.
3. Декламаційна лірика, її різновиди. Лірика Алкмана, Тіртея, Архілоха: провідні теми, мотиви.
4. Пісенна лірика, її види, особливості, тематика. Творчість Алкея, Сапфо, Анакреонта, Симоніда з Кеосу.
5. Особливості і різновиди хорової лірики. Ідейно-художній зміст поезій Піндара та Вакхіліда.

Основні терміни та поняття

Гіменей – урочиста весільна пісня на честь молодих.

Гіпорхема – весела, життєрадісна пісня, присвячена Аполлонові, яку хор виконував, супроводжуючи танцями й мімічною грою. Виникла на о. Крит та в Спарті з вояцької пісні – пиррихи.

Декламаційна лірика – лірика, яка у Стародавній Греції виконувалася без музичного супроводу. Поділялася на елегійний та ямбічний жанри.

Дифірамб – особливий вид давньогрецької лірики, первісно – культова пісня на честь бога Діоніса.

Елегія – у Стародавній Греції вірш, незалежно від змісту, написаний елегійним дистихом, у якому гекзаметр чергувався з пентаметром (п'ятистопником). Пентаметр двічі повторював першу частину гекзаметра до цезури: –UU/–UU/–||UU/–UU/–UU/–U//–UU/–UU/–||–UU/–UU–.

Ембатерій – військова похідна пісня, один із варіантів стройового хорового маршу.

Енкомій – хвалебна пісня на честь богів чи людей; виконувалася під час святкових процесій.

Епіграма – первісно вірш-надпис на різних речах (храмах, пам'ятниках, подарунках), невеликий за формою, але місткий і виразно-повчальний за змістом.

Епінікій – пісня на честь перемоги у спортивних змаганнях; виконувалася, зазвичай, на батьківщині переможця під час всенародного вшанування при його поверненні.

Епіталама – пісня на честь молодого подружжя, яку виконували після шлюбних урочистостей.

Мелічна лірика (мелос) – лірика, яка виконувалася у супроводі музичного інструмента, зазвичай ліри або флейти.

Парфеній – дівоча пісня.

Пеан – гімн на честь бога Аполлона.

Просодій – процесійна пісня у супроводі флейти.

Сколій – застольна пісня.

Сольний мелос – твір мелічного жанру, що виконувався сольо.

Френ – похоронна пісня-заплачка, голосіння.

Хоровий мелос – твір мелічного жанру, що виконувався хором.

Ямб – жартівливо-веселі, часом не дуже скромного змісту вірш, написаний ямбічною стопою. Ямбічна стопа складалася з короткого і довгого складів і мала такий вигляд: U–. Найпоширенішим був шестистопний ямб: U–/U–/U–/U–/U–.

Література

1. Давньогрецька лірика // Тема. – 2001. – № 4. – С. 44–63.
2. Ніколаєв Б. Давньогрецька лірика (Тіртеї, Архілох, Сапфо, Анакреонт) / Б. Ніколаєв // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 1999. – № 9. – С. 25–27.
3. Олексієнко Ж. Десята муза. (Тема кохання у творчості давньогрецької поетеси Сапфо) / Ж. Олексієнко // Все для вчителя. – 2011. – 13–14 травня. – С. 77–79.
4. Трухина Н. Греческие поэты / Н. Трухина, А. Смышляев // Трухина Н. Хрестоматия про Древней Греции / Н. Трухина, А. Смышляев. – М. : Греко-Латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2000. – С. 287–302.
5. Фрейденберг О. Происхождение греческой лирики / О. Фрейденберг // Вопросы литературы. – 1973. – № 11. – С. 101–123.
6. Шалагінов Б. Лірика ранньої класики (антична література) / Б. Шалагінов // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – № 6. – С. 45–48.
7. Ярхо В. Античная лирика. Ранняя греческая лирика. Эллинистическая лирика. Римская лирическая поэзия / В. Ярхо, К. Полонская. – М. : Высшая школа, 1967. – 211 с.

Завдання

1. Поясніть значення термінів «декламаційна лірика», «елегія», «елегічний дистих», «мелос», «ямб».
2. Перерахуйте представників давньогрецької декламаційної лірики.

3. Перерахуйте представників давньогрецького мелосу.
4. Вивчіть напам'ять одну з поезій давньогрецьких ліриків.

Творчість Софокла. Ідейно-художній зміст трагедії «Едип-цар»

План

1. Давньогрецький театр: виникнення та роль у житті античного полісу.
 2. Відомості про життя Софокла та своєрідність його драматургії.
- Загальна характеристика творчої спадщини поета.
3. Трагедія Софокла «Едип-цар»:
 - міф про Едипа у культурі Давньої Греції;
 - фабула трагедії та специфіка трактування персонажів;
 - ідейний зміст твору.
 4. Поняття «комплекс Едипа» та його психоаналітичний зміст.

Основні терміни та поняття

Агон – своєрідне словесне змагання між дійовими особами у давньогрецьких комедіях, у якому розкривався ідейний зміст драматичного твору.

Девтерагоніст – другий актор. Був уведений Есхілом.

Діонісії – свята на честь бога Діоніса. Найбільш відомими були: 1) Великі Діонісії, або Міські (наприкінці березня – початку квітня), що включали урочисті процесії на честь бога, змагання трагічних і комічних поетів, а також хорів, які виконували дифірамби; 2) Ленеї (наприкінці січня – початку лютого), на яких ставилися вже відомі і досить популярні п'єси (приблизно з 442 р. до н. е. комедії, а з 433 до н. е. – трагедії); 3) Антестерії (наприкінці лютого – початку березня), що приурочувалися до відкривання бочок із новим вином і першого його розливу, та 4) Малі Діонісії, або Сільські (наприкінці грудня – початку січня), що були пов'язані з початком сонячного року і супроводжувалися веселими іграми.

Екзод – завершальна частина античної вистави, вихід хору і акторів з оркестри (проскенія).

Епісодій – діалогічна частина давньогрецької трагедії, розіграна між акторами і хором.

Комедія – драматичний твір, у якому засобами гумору та сатири розвінчуються негативні суспільні й побутові явища, розкривається смішне в навколишній дійсності чи людині. У Стародавній Греції постала із сороміцьких (фалічних) пісень.

Комос – речитативна пісня-плач. Виконувалася спільно хором і акторами та оплакувала трагічну долю героїв п'єси.

Корифей – керівник хору.

Котурни – взуття типу сандалій із високими дерев'яними підставками під підошвами, яке давньогрецькі й давньоримські актори одягали для збільшення зросту.

Орхестра – основна частина театральної споруди в Стародавній Греції, що мала форму круглого або підковоподібного майданчика з вітварем Діоніса у центрі й була призначена для виступу хору, а іноді й акторів.

Параскеній – невелике крило, що виступало збоку від сцени, і поліпшувало акустику, посилюючи резонанс, а також було тлом для гри акторів і місцем для зберігання декорацій.

Парод – 1) пісня, що виконувалася хором під час виходу на орхестру; 2) конструктивний елемент античного театру, прохід (відкритий коридор), яким рухалися хореви.

Пролог – структурно перша частина античної драми, що виконувалася актором ще до появи хору.

Проскеній – фасадна або декоративна стінка перед сценою; часто мала вигляд крилої колонади на низькому стиліобаті. Влаштувалася на відстані кількох метрів від сцени і з'єднувалася з нею дерев'яним перекриттям, нагадуючи портик перед палацом або храмом. Спочатку це перекриття використовувалось акторами у п'єсах, коли за сюжетом дія відбувалася на високому місці, даху будинку чи т. ін., згодом же стало основним місцем театральної вистави.

Протагоніст – перший актор.

Сатирівська драма (драма сатирів) – жанр давньогрецького театру, що займав проміжне місце між трагедією і комедією. З першою її зближували сюжети й дійові особи, запозичені з міфології, з другою – сильний елемент брутального комізму. Визначною рисою сатирівської драми був хор, який зображав сатирів – лісових демонів з козлиними ногами із оточення Діоніса.

Сцена (сцена) – спочатку намет, а згодом дерев'яне приміщення, де переодягалися актори. З ускладненням театральної дії стала споруджуватися за орхестрою або по дотичній до її окружності.

Стасим – пісня хору, що виконувалася ним під час перебування на орхестрі.

Театрон – частина театру навколо орхестри з місцями, призначеними для глядачів.

Тетралогія – три трагедії та одна сатирівська драма, що об'єднувалися спільним сюжетом у єдине ціле для участі у драматичних конкурсах.

Трагедія – драматичний твір, що ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, яка прагне максимально втілити свої творчі потенції, і об'єктивною неможливістю їх реалізації. Етимологія терміна, що буквально перекладається як «цапина пісня», пов'язана з культовими обрядами, виконанням дифірамбів, а також сценічним розігруванням міфу про

Діоніса, атрибутом якого був козел. Конфлікт трагедії має глибокий філософський зміст, є надзвичайно актуальним у політичному, соціальному чи духовному планах, відзначається високим напруженням психологічних переживань героя.

Трилогія – три самостійні трагедії одного автора, пов'язані єдністю задуму, фабули або ідейного змісту.

Тритагоніст – третій актор. Був уведений Софоклом.

Хоревт – співак хору.

Хорег – почесний громадянин, матеріально відповідальний за організацію хору, який брав участь у хорових чи драматичних змаганнях.

Література

1. Давньогрецька драма. Походження трагедії. Особливості еллінського театру // Тема. – 2001. – № 4. – С. 64–67.

2. Нікола М. Софокл / М. Нікола // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : у 2-х томах / [за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського]. – Т. 2. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – С. 542–546.

3. Рогозинський В. Античний театр / В. Рогозинський // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2005. – № 7. – С. 2–6.

4. Софокл // Тема. – 2001. – № 4. – С. 77–82.

5. Тихоненко С. Роль структури трагедії Софокла «Цар Едіп» у розумінні головної ідеї твору / С. Тихоненко // Зарубіжна література в школах України. – 2009. – № 11. – С. 14–15.

6. Шалагінов Б. Афіньська трагедія / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 11. – С. 2–8.

7. Шкаруба Л. Древнегреческая трагедия : от Эсхила до Эврипида / Л. Шкаруба // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 11. – С. 9–19.

8. Ярхо В. «Эдипов комплекс» и «Царь Эдип» Софокла (О некоторых психоаналитических интерпретациях древнегреческой трагедии) / В. Ярхо // Вопросы литературы. – 1978. – № 10. – С. 189–213.

Завдання

1. Розкрийте джерела формування давньогрецької трагедії.
2. Здійсніть порівняльний аналіз давньогрецького міфу про Едипа та фабули трагедії Софокла «Едип-цар».

3. Законспекуйте наукову статтю В. Ярхо «Эдипов комплекс» и «Царь Эдип» Софокла (О некоторых психоаналитических интерпретациях древнегреческой трагедии)» [8] та опрацюйте її.

Тема 6
Поема Вергілія «Енеїда»

План

1. Рим епохи Вергілія: держава, політика, доля поета.
2. Передумови й історія написання «Енеїди».
3. Фабула та сюжет поеми. Особливості композиції «Енеїди». Характери персонажів.
4. Міф у сюжеті поеми. Вергілій та Гомер.
5. «Римська» ідея у поемі Вергілія.
6. «Енеїда» у європейському літературному процесі. Вергілій і Котляревський.

Основні терміни та поняття

«Золотий вік» римської літератури – період у розвитку давньоримської художньої словесності з кінця I ст. до н. е. до початку I ст. н. е. Основні представники: Публій Вергілій Марон, Квінт Горацій Флакк, Публій Овідій Назон, Секст Проперцій, Альбій Тибулл.

Сюжет – подія чи ситема подій, покладена в основу твору, спосіб естетичного осмислення, організації подій (художньої трансформації фабули), рух характерів у художньому часі і просторі. Сюжет – це динамічний аспект твору, ланцюг зображуваних подій, у тому числі й переживань і думок. Сюжет відбиває суперечності змальованого життя, виражає естетичну концепцію дійсності митця, тісно пов'язаний з ідеєю художнього твору і є засобом її розкриття, естетичного вияву. Водночас у сюжеті проявляється фабула, яка зцементує і пов'язує в єдність різноманітні його елементи. Виділяють такі елементи сюжету: експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку.

Фабула – подієва основа змісту, перебіг основних подій, що розгортає конфліктне положення, окреслене темою твору, і виступає в ньому як предмет розповіді, який сприймається читачем у вигляді більш-менш цілісної картини або фрагментів життя певних осіб. Інколи фабулу позначають близьким, але не тотожним поняттям «сюжет». Розмежування між ними провели представники т. зв. «формальної школи» (Б. Ейхенбаум, Б. Томашевський, В. Шкловський), котрі показали, що в процесі аналізу тексту сюжет переказати неможливо, його можна передати лише дослівно, фабула ж дається до переказування. Власне, фабулою можна назвати перебіг подій, а сюжетом – розповідь про нього. Фабула виявляється всередині сюжетного часу і простору: фабульний час у тексті збігається з календарним, він прямолінійний і незворотний, не ущільнюється і не розтягується, інформацію про нього читач сприймає логічно,

тоді як сюжетний час може уповільнюватися чи прискорюватися, рухатися обернено, зворотно, загзагоподібно, переривно. Загалом, фабула відрізняється від сюжету такими ознаками: 1) послідовність викладу подій, які в тексті змальовуються не так, як вони відбувалися б, якби мали місце у житті: з пропусками важливих ланок, перестановками, інверсією, оберненням тощо; 2) мотивуванням розповіді – як спогад, видіння, сон, лист, щоденник, оповідання в оповіданні; 3) суб'єктом розповіді: від першої і другої особи, від автора, що не виявляє своєї присутності і автора, що виявляє свій емоційний настрій, від імені біографічного автора, оповідача-маски, оповідача-персонажа тощо. В окремих творах відстань між сюжетом і фабулою мінімальна.

Література

1. Вергілій // Тема. – 2001. – № 4. – С. 91–106.
2. Квік С. Поетизація римської доблесті, патріотичного служіння державі, величі Риму в поемі Вергілія «Енеїда» // Зарубіжна література в школі. – 2009. – № 9. – С. 19–22.
3. Махінова А. Деконструкція імперського міфу : «Енеїда» Вергілія та «Енеїда» І. Котляревського / А. Махінова // Слово і час. – 2001. – № 10. – С. 82–83.
4. Микитенко Ю. Ірої-комічна «Енеїда» Котляревського та епічна поема «Енеїда» Вергілія / Ю. Микитенко // Микитенко Ю. Антична спадщина і становлення нової української літератури / Ю. Микитенко. – К. : Наукова думка, 1991. – С. 58–69.
5. Морева-Вулих Н. Римський класицизм : творчество Вергилия, лирика Горация / Н. Морева-Вулих. – СПб. : Академический проект, 2000. – 272 с.
6. Тарасова Н. Вергілій – найвидатніший давньоримський поет. «Буколіки» / Н. Тарасова // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2000. – № 8. – С. 41–44.
7. Тарасова Н. Творчість Вергілія у світовому контексті / Н. Тарасова // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – № 8. – С. 34–36.
8. Шалагінов Б. «Золотий вік» римської літератури / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура. – 2003. – № 2. – С. 41–47.

Завдання

1. Проаналізуйте жанрово-стильові й ідейно-тематичні особливості «Георгік» та «Буколік» Вергілія.

2. Спробуйте здійснити компаративний аналіз поем Гомера та «Енеїди» Вергілія на основних рівнях художнього тексту.

3. Законспекуйте статтю Ю. Микитенко «Ірої-комічна «Енеїда» Котляревського та епічна поема «Енеїда» Вергілія» [4] та опрацюйте її.

4. Вивчіть напам'ять заспів до поеми.

Тема 7

Літературна спадщина Горація

План

1. Життєвий шлях Горація. Історія Риму і доля поета.
2. Ідейно-жанрова різноманітність спадщини Горація: еподи, сатири, оди, віршовані послання.
3. Художні особливості сатир поета.
4. Оди Горація: особливості жанру, стилю. Ідейно-тематичний зміст.
5. «Послання до Пізонів» як трактат про поетичне мистецтво.
6. Горацій і європейська література. Горацій в Україні.

Основні терміни та поняття

Епод – насмішкуватий двовірш, у якому довгий рядок чергується із коротким.

Менніпова сатира (сатура) – жанр античної літератури, вид діатриби, що характеризується синтезом філософських міркувань і пародійної сатири. За формою відрізняється вільним поданням прози та поезії, звідси й – «сатура» (букв. «суміш, асорті»). Названий за іменем його засновника – кінічного письменника Меніппа.

Сатира – особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому висміюванні негативного. У вузькому розумінні – твір викривального характеру. Походить від давньоримської сатури.

Сатура – давньоримський літературний жанр, спочатку драматично-пісенна імпровізація, згодом – морально-повчальний вірш. У творчості Гая Луцилія отримала викривальний зміст.

Ода – первісно пісня на будь-яку тему, що виконувалася в Давній Греції хором під музичний супровід, пізніше – хвалебний вірш, присвячений уславленню важливих історичних подій або видатних осіб. Розрізняли оду хвалебну, танцювальну і плачевну.

Поетика – один із найдавніших термінів літературознавства, який постійно зазнавав внутрішньої змістової переакцентуації у зв'язку із еволюцією художньої літератури. В античну добу – вчення про художню літературу як таку.

Послання – різновид епістоли, полемічний трактат, написаний як звернення до певної особи чи багатьох осіб.

Трактат – літературний чи науковий твір, де докладно розглянуто якесь конкретне питання або окрему проблему; міркування на спеціальну тему.

Література

1. Гальчук О. Горацій і Зеров : діалог через тисячоліття / О. Гальчук // Дивослово. – 2000. – № 4. – С. 7–11.
2. Горацій // Тема. – 2001. – № 4. – С. 107–111.
3. Грекова М. Філософія «золотої середини» в житті і творчості Горація / М. Грекова // Філософська думка. – 2002. – № 5. – С. 76–88.
4. Корж Н. Переклади творів Горація на Україні / Н. Корж // Іноземна філологія. – 1970. – № 20. – С. 68–73.
5. Морева-Вулих Н. Римський класицизм : творчество Вергилия, лирика Горация / Н. Морева-Вулих. – СПб. : Академический проект, 2000. – 272 с.
6. Погляди Горація на поетичну майстерність // Античні поетики. Аристотель. Поетика. Псевдо-Лонгін. Про високе. Горацій. Про поетичне мистецтво / [упоряд. М. Борецький, В. Зварич]. – К. : Грамота, 2007. – С. 125–128.
7. Содомора А. Повертаючись до Горація / А. Содомора // Содомора А. Студії одного вірша / А. Содомора. – Львів : Літопис, ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – С. 9–180.
8. Ярхо В. Античная лирика. Ранняя греческая лирика. Эллинистическая лирика. Римская лирическая поэзия / В. Ярхо, К. Полонская. – М. : Высшая школа, 1967. – 211 с.

Завдання

1. Проаналізуйте історичні та соціально-політичні умови, на ґрунті яких постала римська література «золотого віку».
2. Розкрийте зміст літературознавчих термінів «епод», «сатира», «ода», «послання».
3. Окресліть основні естетичні ідеї трактату Горація «Про поетичне мистецтво».
4. Вивчіть напам'ять оду Горація «До Мельпомени».

Тема 8

Художньо-естетична своєрідність лицарського роману (на прикладі роману про Тристана та Ізольду в обробці Жозефа Бедьє)

План

1. Жанрово-стильова своєрідність лицарського роману.
2. Різновиди лицарського роману у європейській середньовічній літературі.
3. «Роман про Тристана та Ізольду»:
 - фабула твору;
 - ідейний зміст роману;
 - характеристика основних персонажів.
4. Легенда про Тристана та Ізольду в творчості Лесі Українки: поема «Ізольда Білорука».

Основні терміни та поняття

Куртуазна література – світська, лицарська література європейського Середньовіччя з мотивами культу дами (в ліриці) або пригод лицарів (епічні твори), почасти з елементами фантастики.

Лицарський роман – епічний жанр середньовічної куртуазної літератури, що виник у період розквіту лицарства у Північній Франції (сер. XII ст.). Від героїчного народного епосу перейняв мотиви безмежної хоробрості героя – лицаря, який звершує різні подвиги заради власної слави та уславлення «дами серця». Різноманітні екзотичні описи та фантастичні елементи зближують лицарські романи з народними казками та давніми міфами. На їх розвиток значний вплив мали також кельтські легенди та германські сказання, твори письменників античної доби (Овідій). Сам термін «роман» спочатку просто означав «те, що написано романською мовою», але вже в XII ст. це поняття розширюється і, власне, набуває сучасного значення. Спочатку лицарський роман був віршований, прозові обробки з'являються лише з середини XIII ст. Відомими авторами лицарських романів були Кретьєн де Труа, Гартман фон Ауе, Вольфрам фон Ешенбах, Готфрид Страсбурзький.

Міннезанг – термін, уведений німецькими вченими у XVIII ст. для позначення німецької ранньої середньовічної лицарської лірики на противагу пізньому стилю – майстерзангу. Мінезингери – німецькі ліричні поети, що оспівували лицарське кохання, служіння Богові і сюзеренові, хрестові походи.

Трубадури – середньовічні (XI – XIII ст.) провансальські (південь Франції) поети-барди. Слово «трубадур», на думку більшості істориків, походить від окситанського дієслова «trobar», що означає «вигадувати,

винаходити, знаходити». Мандруючи з міста до міста, нерідко в супроводі професійних музикантів, що називалися жонглерами, трубадури виконували свої пісні під арфу, віолу, флейту, лютню або гітару.

Трувери – поети XII – XIII ст. на Півночі Франції, які склали епічні та ліричні пісні на основі фольклорних джерел. З XII ст. творчість труверів зазнала впливу трубадурів, збагатившись її куртуазними мотивами.

Література

1. Коптілов В. «Любов одна, як смерть одна». (Середньовічний роман про Трістана та Ізольду) / В. Коптілов // Вікно в світ. – 2000. – № 1 (10). – С. 5–10.
2. Коптілов В. Легенди сивої давнини (про лицарські романи) / В. Коптілов // Всесвіт. – 1997. – № 12. – С. 120.
3. Мелетинский Е. Средневековый роман. Происхождение и классические формы / Е. Мелетинский. – М. : Наука, 1983. – С. 28–104.
4. Про лицарів та лицарство (цікаво) // Все для вчителя. – 2005. – № 5–6. – С. 85–98.
5. Рихло П. Легенда про невмируще кохання / П. Рихло // Наскрізні сюжети і образи в літературах Європи / А. Волков, П. Рихло, О. Бойченко. – Чернівці – Київ, 1998. – С. 30–47.
6. Лицарський роман як жанр середньовічної літератури // Тема. – 2000. – № 3. – С. 38–40.
7. Романова О. Типологічні риси лицарського роману у книзі «Тисяча одна ніч» / О. Романова // Всесвітня література та культура. – 2005. – № 11–12. – С. 10–12.

Завдання

1. Проаналізуйте соціально-історичні передумови виникнення лицарської літератури.
2. Розкрийте зміст понять «куртуазна література», «трубадур», «трувер», «міннезанг».
3. Проілюструйте основні цикли лицарських романів прикладами конкретних літературних творів відповідного жанру.
4. Прочитайте поему Лесі Українки «Ізольда Білорука».

Тема 9

«Божественна комедія» Данте як літературно-філософський синтез європейського Середньовіччя

План

1. Основні віхи біографії Данте.
2. Задум та композиція «Божественної комедії».
3. Ідейно-художній зміст «Божественної комедії»:
 - епоха Середніх віків у творі;
 - концепція всесвіту у Данте та її релігійна основа;
 - характеристика провідних образів та мотивів поеми;
 - образ автора «Божественної комедії».
4. Данте і світова культура. Образи Данте в українській літературі.

Основні терміни та поняття

Алегорія – втілення абстрактного поняття в конкретному художньому образі. Зміст алегорії, на відміну від полісемантичного символу, однозначний і відділений від художнього образу; зв'язок між значенням і образом встановлюється за подібністю і може бути розкритий аналітично.

Апокрифи – релігійно-легендарні твори про персонажів і події священної історії, які виникали здебільшого на межі нашої ери в елліністичному давньоєврейському і давньосирійському середовищі, а також на християнському Сході, але не ввійшли до офіційних іудейських і християнських церковних канонів, а тому не визнавалися (і не визнаються досі) церквою.

Видіння – жанр середньовічної літератури, розповідь відомого християнина про побачене ним у «потойбічному світі».

Символ – тип художнього образу, в якому конкретно-чуттєва даність предмета зображення, тобто його чуттєвий образ, водночас із власним має значення вказівки на такий предмет, явище або ідею, які безпосередньо у зображуване не входять. Ознаки символу як специфічного типу художнього образу визначаються від протилежного, тобто шляхом протиставлення його, з одного боку, автологічному, з іншого – алегоричному типу образності. І автологічний образ (художній образ як такий), і образ-символ служать меті художнього розкриття певних конкретно зображуваних явищ, і в одному, і в іншому художньому розкритті явищ надається більш узагальнений зміст, проте автологічний образ при цьому, узагальнюючи змальований ним факт, підносить його до типу, у якому чуттєвий образ і його значення принципово не відрізняються, адже вказують на один і той же об'єкт, тоді як символ, який у

своєму чуттєвому вияві може бути і образом-типом, крім того, вказує на якийсь принципово відмінний від себе об'єкт. Суттєво відрізняється символ і від алегорії, яка так само, як і він, не вичерпується конкретно-чуттєвою даністю зображуваного у ній предмета, проте якщо у символі те, що зображено предметно, не менш важливе і цікаве, ніж його ідея, а, головне, – органічно з нею злите, так, що образ і ідея існують у формі один одного, то в алегорії чуттєвий образ є, як правило, цілком умовним, фантастичним, взятим лише з тією метою, щоб наочно проілюструвати справедливість певної абстрагованої ідеї, яка не лише не зливається зі своїм чуттєвим образом, а часто подається окремо від нього. Суттєво відрізняє алегорію від символу і те, що ідея алегорії раціональна і однозначна за характером свого змісту, тоді як ідея символу – глибоко емоційна і багатозначна.

Терцина – віршова форма з трирядкових строф, у якій заримовуються між собою перший і третій рядки, а другий рядок римується з першим і останніми рядками наступної строфи; вірш, написаний у такій формі.

Література

1. «Божественна комедія» (Данте Аліг'єрі) // Тема. – 2000. – № 3. – С. 74–88.
2. Борецький М. Данте в Україні / М. Борецький // Календар класного керівника на 1996 – 1997 навчальний рік. – Дрогобич, 1996. – С. 34–37.
3. Висоцька Н. Подорож у світ «Божественної комедії» (Данте) / Н. Висоцька // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – № 11. – С. 41–43.
4. Гвоздьов А. Геній італійського Ренесансу (Данте) / А. Гвоздьов // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 4. – С. 2–7.
5. Голенищев-Кутузов И. Творчество Данте и мировая культура / И. Голенищев-Кутузов. – М. : Наука, 1971. – 551 с.
6. Гузь О. Культурологічний підхід : за поемою Данте Аліг'єрі / О. Гузь // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 1. – С. 29–31.
7. Данте Аліг'єрі (біографія і творчість) // Тема. – 2000. – № 3. – С. 69–74.
8. Ірклій О. «Божественна комедія». Духовний і моральний сенс подорожі героя / О. Ірклій // Все для вчителя. – 2010. – 15 травня. – С. 45–48.
9. Кочур Г. Данте в украинской литературе / Г. Кочур // Дантовские чтения. – М., 1985. – С. 181–204.
10. Островська Г. Філософсько-художній синтез середньовічної культури у поемі «Божественна комедія» Данте, її алегоричний зміст / Г. Островська // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 11. – С. 34–37.

11. Стріха М. Данте Аліг'єрі та його «Божественна комедія» / М. Стріха // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1996. – № 5–6. – С. 41–45.

12. Українські поети про Данте // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – № 6. – С. 26–27.

13. Франко І. Данте Аліг'єрі. Характеристика Середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : в 50-ти томах / І. Франко. – Т. 12. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 7–253.

14. Шалагінов Б. «Божественна комедія» / Б. Шалагінов. – Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 4. – С. 8–11.

Завдання

1. Проаналізуйте числову символіку поеми Данте «Божественна комедія».
2. Законспектуйте статтю Г. Кочура «Данте в украинской литературе» [9] та опрацюйте її.
3. Ознайомтеся із дослідженням Івана Франка «Данте Аліг'єрі. Характеристика Середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії» [13].
4. Вивчіть напам'ять уривок із «Божественної комедії».

ДОДАТКИ

Програма курсу «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)»

1. ВСТУП

Курс «Історія зарубіжної літератури (античність і Середні віки)» в системі підготовки Інститутом іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка фахівців кваліфікаційного рівня «Бакалавр» є одним із профілюючих. Його предмет – основні тенденції зародження і розвитку літературних систем античності та Середньовіччя, формування і функціонування їх родів (епосу, лірики, драми) та жанрів, своєрідність творчого доробку найвизначніших античних і середньовічних авторів і їхній внесок у подальше становлення широкого спектру напрямів, течій і художніх форм світового літературного процесу.

До цієї програми внесено окремі зміни порівняно із попередньою. Вона побудована з урахуванням найновіших досліджень літератури античності та Середньовіччя, причому якщо раніше ці великі літературні періоди, як правило, вивчалися окремо, як дві кардинально-відмінні доби, то сьогодні все частіше філологи говорять про традиції античності не тільки в епоху Відродження, але й у епоху Середніх віків. Певні корективи, спрямовані на забезпечення репрезентативного вивчення основних літературних жанрів окреслених епох, внесено в орієнтовну тематику семінарських занять.

Курс «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)» є частиною дисципліни «Історія зарубіжної літератури». Він вивчається у 3 (спец. 6.020303. «Філологія (Переклад)») та 4 (спец. 6.020303. «Філологія (Мова та література (англійська, німецька, французька)»)) семестрах і передує вивченню таких курсів, як «Історія зарубіжної літератури (XIV – XVIII ст.)», «Історія зарубіжної літератури XIX ст.» та «Історія зарубіжної літератури XX ст.». Курс також тісно пов'язаний зі «Вступом до літературознавства», що вивчається у 2 семестрі та складає теоретичну базу засвоєння літературознавчих дисциплін.

Програма включає у себе 2 змістові модулі: 1. Література античної Греції і 2. Література Риму та Середніх віків.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки)» – засвоєння та поглиблення знань про європейський літературний процес епохи античного світу та Середньовіччя. Програма передбачає також часткове ознайомлення з особливостями розвитку східних літератур у цей період.

Викладання курсу передбачає вирішення двох тісно пов'язаних між собою завдань: з одного боку, це вивчення загальних закономірностей світового літературного процесу в окреслені хронологічні епохи, з іншого – детальне, текстуальне вивчення тих художніх творів, які передбачені діючими шкільними програмами для предмету «Зарубіжна література».

Основними історико-літературними та теоретичними проблемами курсу є проблеми, пов'язані з історією трьох літератур: давньогрецької, давньоримської та літератури Середніх віків. Важливе значення при цьому має засвоєння кола питань, зосереджених довкола феномену взаємозв'язків міфології та літератури, релігії та літератури тощо.

Одним із основних завдань курсу історії зарубіжної літератури епохи античності та Середніх віків є підготовка студентів-філологів – майбутніх вчителів зарубіжної літератури до глибокого сприйняття художніх творів та формування вмінь самостійно аналізувати й інтерпретувати художній текст.

Важливими завданнями курсу також є:

- формування знань про закономірності та особливості історико-літературного процесу в епоху античності та Середніх віків;
- розкриття своєрідності розвитку окремих літератур у контексті світового літературного процесу;
- формування вмінь порівнювати літературні твори, що належать до різних національно-культурних традицій, на рівні окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поезики, літературно-естетичних систем;
- засвоєння теоретичних знань у межах вивчення історико-літературних проблем.

На вивчення курсу відводиться 108 годин (3 кредити ECTS або 2 кредити за Національною шкалою). Його викладання і контроль досягнутих студентами успіхів здійснюється із застосуванням модульно-рейтингової системи. Програма охоплює два модулі. Модульна атестація включає теоретичні питання програми та практичні вміння студентів працювати з текстом художнього твору.

Основні знання і вміння, які повинен набути студент після засвоєння програми модуля I

Студент повинен знати:

- а) поняття гекзаметр, гіменей, гіпорхема, дифірамп, драма, елегійний дистих, елегія, ембатерій, енкомій, епіграма, епілій, епінікій, епіталама, епод, епос, ідилія, комедія, лірика, міф, міфологічний сюжет, нова аттична комедія, ода, пастораль, пеан, роман, сатирівська драма, символіка античних образів, сколія, трагедія, ямб.

б) закономірності розвитку історико-літературного процесу європейської античності; основні риси творчості давньогрецьких письменників; характерні жанрові та стильові особливості давньогрецьких творів.

Студент повинен вміти:

а) *загальна компетенція*: вдумливо читати і критично оцінювати художні твори; обґрунтовувати власну оцінку прочитаного;

б) *компетенція, що відповідає предмету*: аналізувати та інтерпретувати перераховані далі художні твори у єдності форми і змісту:

1. Гомер «Іліада», «Одіссея».
2. Есхіл «Орестея», «Прометей закутий».
3. Софокл «Едип-цар», «Антигона».
4. Еврипід «Медея», «Іпполіт».
5. Аристофан «Хмари», «Лісістрата».
6. Аристотель «Поетика».
7. Лонг «Дафніс і Хлоя».
8. Платон «Бенкет», «Федон».
9. Плутарх «Порівняльні життєписи».
10. Менандр «Відлюдник».

Визначати їх проблематику, особливості сюжету, композиції, системи образів; порівнювати літературні твори античності, що належать до різних національно-культурних традицій, на рівні окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем, декламувати давньогрецьку лірику (тексти на вибір).

Основні знання і вміння, які повинен набути студент після засвоєння програми модуля II

Студент повинен знати:

а) поняття агіографія, альба, анімалістичний епос, архаїчний епос, ателана, балада, віреле, героїчний епос, інтермедія, клерикальна література, канцона, клерикальні жанри, куртуазна література, майстерзанг, мім, міннезанг, міракль, містерія, мораліте, палліата, пасторела, претекстата, рондо, сирвента, тенсона, теоцентризм, тогата, фабльо, фарс, фесценіна, шванк.

б) закономірності розвитку історико-літературного процесу європейської античності та Середніх віків; основні риси творчості давньоримських письменників і письменників Середньовіччя; характерні жанрові й стильові особливості давньоримських та середньовічних творів.

Студент повинен вміти:

а) *загальна компетенція*: вдумливо читати і критично оцінювати художні твори; обґрунтовувати власну оцінку прочитаного;

б) *компетенція, що відповідає предмету*: аналізувати та інтерпретувати перераховані далі художні твори у єдності форми і змісту:

1. Вергілій «Енеїда».

2. Сенека «Моральні листи до Луцилія».
3. Овідій «Метаморфози», «Тристії».
4. Апулей «Золотий осел».
5. Плавт «Хвальковитий воїн».
6. Теренцій «Брати».
7. Лукрецій «Про природу речей».
8. Біблія.
9. Августин «Сповідь».
10. «Роман про Тристана та Ізольду».
11. Шота Руставелі «Витязь у тигровій шкурі».
12. «Пісня про Роланда».
13. «Пісня про мого Сіда».
14. «Нібелунги».
15. «Беовульф».
16. Данте «Божественна комедія».

Визначати їх проблематику, особливості сюжету, композиції, системи образів; порівнювати літературні твори античності та Середніх віків, що належать до різних національно-культурних традицій, на рівні окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поетики, літературно-естетичних систем, декламувати давньоримську та середньовічну лірику (тексти на вибір).

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ І

ЛІТЕРАТУРА АНТИЧНОЇ ГРЕЦІЇ

1. Антична література, її роль та місце у європейському літературному процесі. Проблема періодизації літературного процесу античності.

2. Грецька література архаїчного періоду:

1) Грецькі племена та їх розселення на узбережжях Егейського моря. Крито-мікенська культура. Грецький фольклор. Грецька міфологія, її образи та сюжети. Дидактичні жанри. Езоп та його байки.

2) Епос Гомера: поеми «Іліада» та «Одіссея». Історична основа та міфологічні риси епосу про Троянську війну. Ідейно-художній зміст та структура поем. Своєрідні риси епічного світогляду і стилю. Гомерівське питання.

3) Дидактичний епос Гесіода («Роботи і дні»). «Теогонія» як спроба систематизації релігійних уявлень.

3. Грецька лірика класичного періоду:

1) Лірична поезія: перехід від фольклору до індивідуальної творчості. Елегія і ямб: тематика і художня форма. Елегійний дистих. Творчість Калліна, Тіртея, Солона, Феогніда, Архілоха.

2) Монодійна лірика Сапфо і Алкея. Любовна лірика Анакреонта; анакреонтична поезія.

3) Хорова лірика. Творчість Ариона. Оди Піндара і Вакхїліда: тематика і композиція. Жанр епінікія.

4. Грецька драма класичного періоду:

1) Грецька драма як явище культури. Теорія виникнення драми. Походження провідних жанрів грецької драми: трагедії, комедії, сатиричної драми. Структура трагедії та організація театру.

2) Есхіл – «батько трагедії». Художнє новаторство Есхіла. Ідейно-символічний зміст трагедії «Прометей закутий». «Орестея»: тематика і стиль. Світогляд Есхіла. Патріотизм поета («Перси»).

3) Творчість Софокла. Біографія драматурга та періодизація творчості. Проблема особистості і долі у трагедіях Софокла («Едип-цар», «Антигона»). Внутрішній світ героїв поета, роль хору.

4) Творчість Евріпіда. Основні риси драматургії митця: трагізм, політичні, релігійні та моральні тенденції. «Реалізм» Евріпіда. Побут та внутрішній світ героїв («Медея», «Іпполіт», «Іфігенія в Авліді»). Жіночі образи драматурга.

5) Генеза давньогрецької комедії та її фольклорна основа. Творчість Аристофана. Суспільна проблематика комедій митця («Хмари», «Жаби», «Лісістрата», «Вершники»).

5. Грецька проза V – IV ст. до н. е.:

1) Зародження прози. Ідейно-художні особливості грецької історіографії: Геродот, Фукидид, Ксенофонт. Еволюція історіографічного стилю і жанру.

2) Ораторське мистецтво у Давній Греції. Риторика. Типологія і еволюція ораторського стилю. Спадщина Демосфена.

3) Філософська проза у Давній Греції. Роль Сократа. Жанрово-стильові та ідейно-естетичні особливості діалогів Платона. Античний символізм у Платона. Філософська спадщина Аристотеля.

6. Грецька література доби еллінізму:

Еллінізм в історії грецької культури. «Елліністичні» жанри та стилі у літературі. «Нова» аттична комедія і творчість Менандра. Александрійська поезія. Жанр елегії й епіграми. Творчість Каллімаха. Проблеми великого епосу у творчості Аполлонія Родоського. Буколічна поезія Феокрита.

7. Грецька література римського панування:

1) Наукова література і друга софістика. Загальноєвропейське значення Плутарха. «Порівняльні життєписи»: стиль, жанр, ідейні особливості.

2) Лукіан і його літературна спадщина. Античний роман: жанрово-стильові та ідейно-тематичні особливості (Лонг «Дафніс і Хлоя»).

Приблизний перелік тем семінарських занять

1. Міф як явище культури. Давньогрецька міфологія.
2. Поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея».
3. Давньогрецька лірика.
4. Софокл «Едип-цар».

МОДУЛЬ II

ЛІТЕРАТУРА РИМУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

1. Рання римська література:

1) Історичне значення римської літератури, її самостійні основи та грецькі впливи. Римський фольклор. Періодизація римської літератури.

2) Перші римські поети: Лівій Андронік і Гней Невій.

3) Виникнення театру. Плавт та його літературна спадщина. Тематичні та стильові особливості комедій Плавта. Комедії Теренція та їх художні особливості.

4) «Аннали» К. Еннія і сатира Луцилія.

2. Римська література кінця республіки:

1) Цицерон, його час та його творчість. Ораторське мистецтво Цицерона.

2) Проза Юлія Цезаря та її художні особливості.

3) Поема Лукреція «Про природу речей»: композиція, тематичне багатство.

4) Римські поети-неотерики. Європейське значення лірики Катулла.

3. «Золотий» період римської літератури:

1) Історія та політика принципату Октавіана Августа.

2) Творчість Вергілія. Біографія поета. «Буколіки» і «Георгіки»: жанрова традиція та новаторство. «Енеїда» – національна поема римського народу. Жанрово-стильові й ідейно-тематичні особливості поеми.

3) Літературна діяльність Горация. Гораций – поет «золотої середини». «Сатири» Горация, їх художній стиль. Ідеї та тематика од поета.

4) Римська елегія епохи Августа. Творчість Тибулла та Проперція.

5) Життєвий і творчий шлях Овідія. Ранній етап творчості: «Любовні елегії», «Наука кохання». Поема «Метаморфози» як енциклопедія міфологічних сюжетів. Трагічна доля поета у «Тристіях» та «Листах з Понту».

4. Римська література післяавгустівського періоду:

1) Сенека, його творчість як філософа та драматурга («Моральні листи до Луцилія», «Медея»).

2) Історична тематика епосу Лукана («Ферсалії»).

3) Роман Петронія «Сатирикон»: жанр, тематика, стиль.

5) Розвиток байки та сатири в римській літературі. Творчість Ювенала.

6) Історіографія (Тит Лівій, Тацит) та епістолярний жанр у римській літературі. «Листи» Плінія Молодшого.

7) Апулей та його роман «Метаморфози». Композиція та ідейно-художній зміст роману.

5. Неоплатонізм як вершина і підсумок художньо-естетичного розвитку античності:

Генеza та еволюція неоплатонізму. Творчість Прокла і Плотіна. Естетика неоплатонізму. Неоплатонізм і християнство.

6. Візантійська література як спадкоємиця античної:

Періодизація візантійської літератури та її ідейно-естетична своєрідність. Система жанрів візантійської літератури, роль релігійних жанрів.

7. Література європейського Середньовіччя:

1) Проблема періодизації літературного процесу. Виникнення християнської літератури, роль Біблії у її формування. Біблія і література.

2) Латинська патристика та її ідейно-естетичне значення. Проблеми моралі й виховання у творах отців церкви. Творчість Августина Блаженного («Сповідь»).

3) Народно-епічна література епохи Середніх віків. Жанрова своєрідність національних епосів (кельтського, германського, давньоскандинавського).

4) Середньовічний героїчний епос: «Пісня про Роланда», «Пісня про мого Сіда», «Нібелунги».

5) Середньовічна література латинською мовою. Ідейний зміст поезії вагантів.

6) Історичні умови виникнення куртуазної літератури. Лірика трубадурів і труверів. Творчість Бертрана де Борна і Маркабрюна. Міннезанг і творчість Вальтера фон дер Фогельвейде.

7) Лицарський роман: жанрове багатство, ідейна спрямованість. Античний цикл романів. Бретонський та артурівський цикли романів («Роман про Тристана та Ізольду»). Творчість Кретьєна де Труа. Роман Вольфрама фон Ешенбаха «Парцифаль». Стильові особливості лицарського роману. Культ кохання і лицарської вірності.

8) Середньовічна сатирична і дидактична літератури (фабль і шванки). Тваринний епос і алегоричні поеми. Середньовічна драма.

8. Східні літератури в епоху Середніх віків:

Арабська література та літератури Кавказу і Закавказзя. Творчість Омара Хайяма. Поема Григора Нарекаці «Книга скорботних пісень»: релігійний зміст та історична проблематика твору. Поема Шоти Руставелі «Витязь у тигровій шкурі»: фабула твору, характеристика головних персонажів, ідейний зміст вступу до поеми.

9. Творчість Данте Аліг'єрі як синтез середньовічної культури:

1) Поезія Данте. Ідейний зміст філософських трактатів («Про народну мову», «Бенкет»).

2) Поема «Божественна комедія»: ідейний задум, композиція, система головних персонажів. Фабула твору та особливості сюжету. Хронотоп поеми.

Приблизний перелік тем семінарських занять

1. Творчість Горація.
2. Вергілій «Енеїда».
3. Жанрово-стильова своєрідність лицарського роману (на прикладі «Роману про Тристана та Ізольду»).
4. Данте «Божественна комедія».

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Формою контролю досягнутих успіхів студента за курс у цілому є екзамен. Методами контролю досягнутих успіхів студентів є сумарна оцінка за системою модульно-рейтингового контролю знань відповідно до візитки.

Оцінювання досягнутих успіхів за семестр проводиться в системі оцінювання університету після чого переводиться в національну шкалу оцінювання та шкалу ECTS відповідно до таблиці:

Шкала оцінювання у балах	Національна шкала оцінювання	Оцінка з заліку	Сумарна модульна оцінка (в балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення
90 – 100	«відмінно»	«зараховано»	90 – 100	A	Відмінно – відмінне виконання (допускається дуже незначна кількість дрібних помилок)
75 – 89	«добре»		82 – 89	B	Дуже добре – вище середнього рівня (з кількома помилками)
			75 – 81	C	Добре – в загальному правильна робота з незначною кількістю грубих помилок
60 – 74	«задовільно»		67 – 74	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків

			60 – 66	Е	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії
0 – 59	«незадовільно»	«незараховано»	35 – 59	FX	Незадовільно – потрібно доопрацьовувати матеріал, щоб скласти іспит
			0 – 34	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота

Видами модульної атестації з курсу є: усні відповіді на проблемні запитання, групові самостійні роботи, виконання індивідуальних завдань тощо.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кун М. Легенди і міфи Стародавньої Греції (будь-яке видання).
2. Пащенко В. Антична література : підручник / В. Пащенко, Н. Пащенко. – К. : Либідь, 2008. – 718 с.
3. Шаповалова М. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження / М. Шаповалова, Г. Рубанова, В. Моторний. – Львів : Світ, 1993. – 312 с.

Додаткова:

1. Антична література : Довідник / [О. П. Буркат, Р. С. Беляєв, Н. О. Вишнеvsька та інші ; за ред. С. В. Семчинського]. – К. : Либідь, 1993. – 320 с.
2. Антична література : навчальний посібник / [авт. кол. : В. Миронова, О. Михайлова, І. Мегела та ін.]. – К. : Либідь, 2005. – 488 с.
3. Давиденко Г. Історія західноєвропейської літератури раннього і зрілого Середньовіччя : навчальний посібник для студентів вузів / Г. Давиденко. – Суми : Університетська книга, 2006. – 261 с.
4. Кирилюк З. Література середньовіччя : посібник для вчителя / З. Кирилюк. – Х. : Веста – Ранок, 2003. – 176 с.
5. Література західноєвропейського середньовіччя: навчальний посібник / [під ред. Н. Висоцької]. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 464 с.
6. Мифы народов мира : энциклопедия в 2-х томах. – М. : Советская энциклопедия, 1987 – 1988.
7. Наливайко Д. Культурно-історичні спільноти й міжнаціональний літературний процес (на матеріалі літератур Середньовіччя) / Д. Наливайко // Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика / Д. Наливайко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 38–64.

8. Підлісна Г. Антична література для всіх і для кожного : Давньогрецька література. Римська література / Г. Підлісна. – К. : Техніка, 2003. – 384 с.

9. Султанов Ю. У світі античної літератури : Давньогрецька література. Література Стародавнього Риму : посібник для вчителя / Ю. Султанов. – Х. : Веста – Ранок, 2002. – 111 с.

10. Фрейберг А. Византийская литература эпохи расцвета IX – XV вв. / А. Фрейберг, Т. Попова. – М. : Наука, 1978. – 287 с.

Періодичні видання:

1. «Грецьке відродження». Історіографія. Плутарх // Тема. – 2001. – № 4. – С. 86–88.

2. Антична література і всесвітній літературний процес // Тема. – 2001. – № 4. – С. 116–120.

3. Давньогрецька драма. Походження трагедії. Особливості еллінського театру // Тема. – 2001. – № 4. – С. 64–67.

4. Давньогрецька лірика // Тема. – 2001. – № 4. – С. 44–63.

5. Доба Октавіана Августа – «золота доба» давньоримської культури і літератури // Тема. – 2001. – № 4. – С. 90–91.

6. Загальна характеристика розвитку середньовічної літератури народів Європи // Тема. – 2000. – № 3. – С. 3–68.

7. Лицарський роман як жанр середньовічної літератури // Тема. – 2000. – № 3. – С. 38–40.

8. Логвин Г. Лірика Середньовіччя (Д. Рюдель, Бертран де Борн. Із поезії вагантів) / Г. Логвин // Зарубіжна література в школі. – 2008. – № 13–14. – С. 25–32.

9. Ніколаєв Б. Давньогрецька лірика (Тіртей, Архілох, Сапфо, Анакреонт) / Б. Ніколаєв // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 1999. – № 9. – С. 25–27.

10. Ніколенко О. Античність (літературні епохи, напрями, течії) / О. Ніколенко, В. Мацапура // Тема. – 2004. – № 1. – С. 12–28.

11. Періодизація античної літератури // Тема. – 2001. – № 4. – С. 6–8.

12. Рогозинський В. Античний театр / В. Рогозинський // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2005. – № 7. – С. 2–6.

13. Філософська проза. Арістотель // Тема. – 2001. – № 4. – С. 83–85.

14. Шалагінов Б. Афінська комедія / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004. – № 11. – С. 20–23.

15. Шалагінов Б. Греко-римський еллінізм / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура. – 2002. – № 12. – С. 42–46.

16. Шалагінов Б. Лірика ранньої класики (антична література) / Б. Шалагінов // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2002. – № 6. – С. 45–48.

17. Шалагінов Б. Література пізньої античності і раннього середньовіччя на терені Римської імперії / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура. – 2003. – № 3. – С. 34–38.

18. Шалагінов Б. Література середніх віків у Західній Європі / Б. Шалагінов // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2003. – № 5. – С. 47–53.

Методичне забезпечення:

1. Кемінь В. Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки) : тексти лекцій / В. Кемінь, М. Маркова. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2012. – 148 с.

2. Маркова М. Історія зарубіжної літератури (античність та Середні віки) : словник-мінімум античної міфології / М. Маркова, Л. Айзенбарт. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2012. – 48 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://antique-lit.niv.ru/>
2. <http://svr-lit.niv.ru/>

Мінімум текстів для обов'язкового прочитання

1. Гомер «Іліада», «Одіссея».
2. Есхіл «Орестея», «Прометей закутий».
3. Софокл «Едип-цар», «Антигона».
4. Еврипід «Медея», «Іпполіт».
5. Аристофан «Хмари», «Лісістрата».
6. Аристотель «Поетика».
7. Лонг «Дафніс і Хлоя».
8. Платон «Бенкет», «Федон».
9. Плутарх «Порівняльні життєписи».
10. Менандр «Відлюдник».
11. Вергілій «Енеїда».
12. Сенека «Моральні листи до Луцилія».
13. Овідій «Метаморфози», «Тристії».
14. Апулей «Золотий осел».
15. Плавт «Хвальковитий воїн».
16. Теренцій «Брати».
17. Лукрецій «Про природу речей».
18. Біблія.
19. Августин «Сповідь».
20. «Роман про Тристана та Ізольду».
21. Шота Руставелі «Витязь у тигровій шкурі».
22. «Пісня про Роланда».
23. «Пісня про мого Сіда».
24. «Нібелунги».
25. «Беовульф».
26. Данте «Божественна комедія».

Вимоги до виконання індивідуального науково-дослідного завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання є формою позааудиторної роботи студента з історії зарубіжної літератури. Воно націлене на самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизацію, узагальнення та закріплення знань студента з курсу.

На початку семестру студентам пропонується перелік тем індивідуально-дослідних завдань, кількість яких дає змогу уникнути дублювання робіт. Темі сформульовані так, щоб залучити студентів до пошукової роботи.

Структура індивідуального науково-дослідного завдання:

- титульна сторінка;
- план;
- вступ;
- виклад основного матеріалу;
- висновки;
- список використаної літератури.

Титульна сторінка повинна містити назву навчального закладу, кафедри, на якій виконане ІНДЗ, тему роботи, прізвище, ініціали виконавця та викладача.

План індивідуального завдання може бути як простим (складатися з кількох питань), так і складним (складатися з пунктів та підпунктів).

У вступі обґрунтовується актуальність роботи, її мета та завдання.

Виклад основного матеріалу повинен бути точним, логічним і водночас лаконічним.

Висновки повинні давати відповідь на завдання, поставлені у роботі.

Список використаної літератури повинен містити джерела, використані студентом під час роботи над ІНДЗ. Орієнтовна кількість джерел – 5 – 10.

Загальний обсяг індивідуального науково-дослідного завдання – мінімум 10 сторінок.

ІНДЗ подається викладачеві не пізніше, ніж за два тижні до закінчення теоретичного навчання.

<i>Критерії оцінювання роботи</i>	<i>Максимальна к-ть балів</i>
1. Формулювання мети і завдань роботи:	1
2. Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу:	1
3. Обґрунтоване розкриття теми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, педагогічної періодики, матеріалів мережі Інтернет), систематизація теоретичного матеріалу:	10
4. Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання індивідуального творчого завдання:	2
5. Якість оформлення роботи:	1
Всього:	15

Тематика індивідуально-дослідних завдань

1. Античність як тип культури.
2. Концепція людини і світу в античній літературі.
3. Гомерівські традиції у європейській літературі.
4. Антична байка: своєрідність жанру та вплив на європейську літературу.
5. Анакреонтична традиція у європейській літературі.
6. Сатирівська драма як унікальне явище давньогрецького театру.
7. Творчість Сократа: моральний кодекс, етична проблематика.
8. Становлення і розвиток риторики у Стародавній Греції.
9. Історіографія у римській літературі.
10. Традиції Цицерона у європейській літературі.
11. Вергілій та Іван Франко.
12. Горацій та Іван Франко.
13. Неоплатонізм як вершина і підсумок художньо-естетичного розвитку античності.
14. Античність і європейська культура.
15. Античність і українська культура.
16. Формування і розвиток християнської літератури у Європі.
17. Біблія і література.
18. «Сповідь» Августина Блаженного та сповідальний жанр у європейській літературі.
19. Естетична специфіка візантійської літератури.
20. Концепція людини та світу у середньовічній літературі.
21. Жанр лицарського роману у творчості Кретьєна де Труа.
22. Роман Вольфрама фон Ешенбаха «Парцифаль».
23. Традиції трубадурів у європейській літературі.
24. Концепція кохання у ліриці міннезангу.
25. «Роман про Троянду»: алегоричний зміст та художня своєрідність.
26. Середньовічний театр як явище культури.
27. Кавказькі літератури в епоху Середніх віків.
28. Ідейний зміст поезії Омара Хайяма.
29. Збірка Данте «Нове життя»: ідейно-художні особливості та вплив на європейську літературу.
30. Творчість Данте в оцінці Івана Франка.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Ідейно-художня своєрідність літератури європейської античності. Проблеми періодизації літературного процесу.
2. Міф як явище культури. Своєрідність античної міфології.
3. Основні мотиви та сюжети грецької міфології.
4. Загальна характеристика римської міфології.
5. Антична байка.
6. Ідейно-художній зміст «Іліади» Гомера.
7. «Одіссея» Гомера: своєрідність композиції, жанру та стилю.
8. Художня майстерність Гомера. «Гомерівське питання».
9. Загальна характеристика творчості Гесіода.
10. Давньогрецька лірика: генеза і типологія, жанрові й тематичні особливості.
11. Елегія і ямб у давньогрецькій поезії.
12. Давньогрецька монодійна лірика (Алкей, Сапфо, Анакреонт).
13. Давньогрецька хорова лірика (Алкман, Піндар, Симонід, Вакхлід).
14. Давньогрецька трагедія як явище культури: генеза, етапи розвитку, особливості поетики та естетики.
15. Есхіл – «батько давньогрецької трагедії».
16. Ідейно-тематичні особливості трагедій Софокла.
17. Проблематика та художні особливості творчості Еврипіда.
18. Загальна характеристика давньогрецької комедії.
19. Давня аттична комедія. Творчість Аристофана.
20. Давньогрецька проза: еволюція, типологія.
21. «Історія» Геродота: загальна характеристика.
22. Ідейно-художні особливості історіографії Фукидида і Ксенофонта.
23. Ораторське мистецтво у Давній Греції. Творчість Демосфена.
24. Давньогрецька філософська проза: еволюція та ідейно-естетичне багатство. Сократ.
25. Загальна характеристика творчості Платона.
26. Творчість Аристотеля. «Поетика».
27. Еллінізм як епоха у розвитку античної культури.
28. Нова аттична комедія. Творчість Менандра.
29. Александрійська поезія: Каллімах, Феокрит, Аполлоній Родоський.
30. «Порівняльні життєписи» Плутарха: загальна характеристика.
31. Жанрово-стильові та ідейно-тематичні особливості творчості Лукіана.
32. Давньогрецький роман: загальна характеристика. Лонг «Дафніс і Хлоя».
33. Римська література: загальна характеристика та проблеми періодизації.
34. Тематичні та стильові особливості комедій Плавта.
35. Ідейний зміст художньої спадщини Теренція.
36. Художні особливості прози Цицерона.
37. Поема Лукреція Кара «Про природу речей»: філософські ідеї, естетична своєрідність.
38. Римські поети-неотеріки. Творчість Катулла.

39. Загальна характеристика творчості Вергілія.
40. Ідейно-художній зміст, композиційні й естетичні особливості поеми Вергілія «Енеїда».
41. Творчість Горация: жанрово-стильове багатство та ідейно-естетичний зміст.
42. Римська любовна елегія. Проперцій. Тибулл.
43. Римська сатира: жанрове і стильове багатство.
44. Загальна характеристика творчості Овідія.
45. Поема Овідія «Метаморфози»: ідейно-тематичний зміст, художні особливості.
46. Творчість Сенеки: моральний зміст та філософська проблематика.
47. Роман Апулея «Метаморфози, або Золотий Осел»: композиція, ідейно-художня своєрідність.
48. Ідейно-естетичний зміст та періодизація літератури європейського Середньовіччя.
49. Жанр лицарського роману у середньовічній літературі. Цикл романів про Тристана та Ізольду.
50. Клерикальні жанри у середньовічній літературі.
51. Кельтський епос: жанрова специфіка та художні особливості.
52. Скандинавські едди та ісландські саги: художній світ, образи епічних героїв.
53. «Беовульф»: жанрова своєрідність епосу та характеристика персонажів.
54. «Нібелунги» як епічна поема.
55. «Пісня про Роланда»: фабула та характеристика героїв.
56. «Пісня про мого Сіда»: історична основа, фабула, образи головних персонажів.
57. Творчість трубадурів та труверів. Бернарт де Вентадорн. Бертран де Борн.
58. Творчість міннезингерів. Вальтер фон дер Фогельвейде.
59. Загальна характеристика середньовічної міської літератури.
60. Лірика майстерзангу: тематика, проблематика, художні особливості.
61. Сатиричні жанри в епоху Середньовіччя: фабльо, шванки.
62. Тваринний епос та дидактично-алегорична поема у літературі Середньовіччя.
63. Ідейно-естетичний зміст поезії вагантів.
64. Універсальні виміри творчості Данте. Ідейний зміст «Божественної комедії».

Поезії для заучування напам'ять

Гомер. Заспів до «Іліади»

Гнів оспівай, о богине, нащадка Пелея Ахілла
Згубний, що дуже багато ахеям лиха накоїв,
Душ багато героїв славетних в Аїд він спровадив,
Їхні тіла на поживу собакам і птицям покидав.
Так от над ними збувалася Зевсова воля святая.
Сталося це з того часу, коли розійшлись, посварившись,
Цар аргів'янських народів Атрід і Ахілл богорідний.

Алкман

Сплять усі верховини гірські й стрімчасті скелі,
Всі байраки, всі провалля,
Нори, де плазуни, що їх чорна земля зростила,
Робуче плем'я бджіл, хижий звір у пущі,
Страховищ у глибинах моря сон пройняв,
Крила поскладавши, в вітах поснуло птаство.

Архілох

Серце, серце! Біди люті звідусіль тебе смутять –
Ти ж відважно захищайся, з ворогами поборись.
Хай на тебе скрізь чатує ворожнеча – завжди будь
Непохитне. Переможеш – не хвались відкрито цим,
Переможене – удома в самотині стримуй плач,
Радість є – радій не надто, є нещастя – не сумуй
Понад міру. Вмій пізнати зміни в людському житті.

Алкей

Не розумію звади поміж вітрів.
Шаліють хвилі, линуть сюди й туди...
А ми в розбурхану негоду
В чорнім судні серед хвиль кружляєм,
Жорстоко гнані нападом бурі злим.
Сягають хвилі аж до підніжжя щогли,
Вітрило наше розірвалось,
Тільки лахміття по вітру має.
Але найвище посеред хвиль лихих
Іще грізніший вал підіймається,
Біду віщує нездоланну,
Перше ніж пристань боги пошлють нам...

Сапфо

До богів подібний мені здається
Той, хто біля тебе, щасливий сівши,

Голосу твого ніжного бриніння
Слухає й ловить.
Твій принадний усміх: від нього в мене
Серце перестало б у грудях битись;
Тільки образ твій я побачу – слова
Мовить не можу.
І язик одразу німіє, й прудко
Пробігає племін тонкий по тілу.
В вухах чути шум, дивлячись, нічого
Очі не бачать.
Блідну й тремчу, обливаюсь потом,
Мов трава пожовкла, безсило никну,
От іще недовго й, здається, має
Смерть надлетіти...

Анакреонт

Сивина вкриває скроні, голова моя сріблиться,
Молоді літа відрадні проминули; зуби слабнуть.
Відліта життя солодке – небагато вже лишилось.
Зупинить ридань не можу, бо мене лякає Тартар,
Бо страшить Аїда темне підземелля; важко в нього
Увійти; коли ж увійдеш – повороту нам не буде.

Вергілій. Заспів до «Енеїди»

Зброю співаю і мужа, що перший з надмор'їв троянських,
Долею гнаний нещадно, на берег ступив італійський.
Горя він досить зазнав, суходолами й морем блукавши,
З волі безсмертних богів та мстивої серцем Юнони,
Лиха він досить зазнав у бою, поки місто поставив,
Лацію давши пенатів, а з ними – і плем'я латинське,
І Альба-лонгу стару, і мури високого Рима.
Музо, повідай мені, чим саме розгнівана тяжко
Чи то покривджена чим, цариця богів засудила
На незліченні труди та нещастя побожного духом
Батька й вождя, як богиня, – і гнівом таким пойнялася!
Місто старинне було – фінікійського люду оселя, –
Звалось воно Карфаген на лівійському березі, проти
Тібрових гирел, багате на скарб і завзяття воєнне.
Кажуть, Юнона його шанувала найбільше у світі,
Навіть і Самос забувши для нього; там зброя богині,
Там колісниця її. А на серці в богині бажання,
Щоб Карфаген цей, як Доля дозволить, був паном народів.
Але прочула вона, що від крові троянської плем'я
Вже виростає нове, що міста поруйнує тірійців.
З'явиться люд, підкоритель земель, войовничий та гордий,

Згине в пожарі могутність лівійська: так випряли Парки.
Все те Сатурнія знає і кров ще пригадує свіжу,
Що попід мурами Трої лила за улюблених аргів.
Ще ж не зів'яли в душі причини скорботи і гніву.
Ще, притаївшись, в серці живуть її й вирок Паріса –
Прикра зневага краси божественної, – й рід ненависний,
І Ганімеда, на небо узятого, шана висока.
Тямлячи все те, вона троянців, хвилею битих –
Все, що зосталось від люті данайців і зброї Ахілла, –
Не підпускала до краю латинського; довго і гірко,
Пасерби Долі, вони усіма проблукали морями.
Стільки страждання лягло на підвалини Римського роду!

Горацій. До Мельпомени

Мій пам'ятник стоїть триваліший від міді.
Піднісся він чолом над царські піраміди.
Його не сточить дощ уїдливиий, гризький,
Не звалить налітний північний буревій.
Ні років довгий ряд, ні часу літ невпинний.
Я не умру цілком: єства мого частина
Переживе мене, і від людських сердець
Прийматиму хвалу, поки понтифік-жрець
Ще сходить з дівою в високий Капітолій.
І де шумить Авфіт в безудержній сваволі,
І де казковий Давн ратайський люд судив, –
Скрізь говоритимуть, що син простих батьків
Я перший положив на італійську міру
Еллади давній спів. Так не таїсь від миру
І лавром, що зростив святий Дельфійський гай,
О Мельпомено, ти чоло моє звінчай.

Данте. «Божественна комедія». Пісня перша

В путі життя, на середині саме,
Я опинився в пралісі густому
І йшов наосліп нетрями-ярами.
Аж моторошно робиться самому,
Коли згадаю праліс той заклятий,
Бір непрохідний в мороці страшному!
Напевне, завдяки якомусь диву
Туди я втрапив: сон нагнав знемогу,
І загубив дорогу я правдиву.
Однак, добившись до горба крутого,
Що ним кінчалась та страшна долина,
Яка в мені посіяла тривогу,
Побачив я вгорі, що верховина

У сонячнім світилася промінні,
Котрим всякчас керується людина.
Тоді нараз позбувся я тремтіння,
Навіяного дикістю природи
У ніч, що так тривожила сумління.
Як той, хто, врятувавшись від пригоди,
Задиханий, на берег вийде з моря
І дивиться здаля на бурні води,
Так дух мій, утікаючи від горя,
Оглянувся, щоб зміряти дорогу,
Де смерть чатує в пильності суворій.
Спочивши тілом від шляху тяжкого,
Я рушив знов долиною пустою
Угору, ставлячи на камінь ногу.
Я вже стояв під самою горою,
Коли пантера бистра, розшаліла,
Із шкурою плямистою, рябою,
Мене в моєму русі зупинила.
Прогнать її – було і думать годі,
І далі йти зробилося несила.
Уже погожий ранок грав на сході,
І підіймалось сонце із зірками,
Що з ним були, коли Господь в природі
Красу їх вперше засвітив над нами, –
І я відчув надію нелукаву
Збороть потвору, що вкривали плями.
Та враз нову помітив я появу,
І знову страх пойняв мене шалений:
З'явився лев, що грізну мав поставу.
Здавалось, він ішов напроти мене,
Піднявши лоб, і все навкруг тремтіло, –
Такий він був од голоду скажений.
Вовчиця теж, худе зігнувши тіло,
Ішла на мене, сповнена жагою, –
Багато душ від неї сиротіло.
Віч-на-віч із потворою гидкою,
Мов скаменів я, острахом повитий,
І попрощався у думках з горою.
Як до безодні йшов я полохливо,
Куди мене гонила зла тварина,
Німотний муж з'явивсь, мені на диво.
В пустелі, де гнітила самотина,
Гукнув йому я: «Змилуйсь надо мною,
Хто б ти не був, примара чи людина!»
А він: «Я був людиною живою;
Батьки мої в Ломбардії вродились,
У Мантуї, над тихою водою.

Я був поет, піснями я прославив
Анхізового сина, що із Трої
Пішов, як грек в огні її залишив.
Та ти чому вернувсь до долі злої?
На гору чом не сходиш пречудову,
Що є початком радості живої?» –
«То ти Вергілій, джерело, що мову
В нас розлило, поезії світило? –
Йому сказав несміливе я слово. –
Ти – вчитель мій, улюблений віддавна,
У тебе тільки взяв я стиль принадний,
Яким ім'я здобув для себе славне.
Глянь, перед звіром став я безпорадний.
Мені, славетний, стань у допомозі,
Бо весь від жаху я дрижу, безвладний». –
«Змінити мушиш напрямок в дорозі, –
Він мовив, горе бачивши безкрає, –
Якщо рятунку прагнеш у тривозі.
Цей звір, що став ти перед ним в одчаї,
Дорогою не пропуска нікого,
Спиняє всіх і люто убиває.
З ним різні парувалися тварини,
Та прийде Пес до лютої вовчиці,
І від зубів його вона загине.
Тепер одну даю тобі пораду:
Іди за мною, я за провід стану,
За вічну поведу тебе ограду.
Там голосіння вчуєш із туману,
Людей побачиш старовинних муки,
Що другу смерть вважають за бажану.
Побачиш тих, що і в огні розпуки
Не знають, твердо вірячи до краю
З блаженними колись діждатись злуки.
Якщо ж дістатись хочеш ти до раю,
Поможе в тім душа гідніша; з нею
Ти підеш, я ж тебе покинуть маю,
Бо володар над небом і землею,
Що я його не визнавав закону,
Не допуска мене до емпірею.
Всі царства визнають його корону, –
Лиш там престол він має і столицю.
Блажен, хто в ньому знайде оборону!»
Він рушив, я пішов його слідами.

Навчально-методичне видання

Мар'яна Маркова

**ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (АНТИЧНІСТЬ ТА СЕРЕДНІ
ВІКИ):
МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

Головний редактор
Ірина Невмержицька

Редактор

Технічний редактор

Коректор

Здано до набору. Підписано до друку. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Наклад 300 прим. Ум. друк. 6 арк. Зам. 66.

Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2155 від 12. 04. 2005 р.) 82100. Дрогобич, вул. І.Франка 24, к.43, тел. 2 – 23 – 78.